

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 571/2013-81

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. júla 2015 v senáte zloženom z predsedu Sergeja Kohuta, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca) prerokoval prijatú sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Advokátskou kanceláriou Krnáč s. r. o., Horná 65A, Banská Bystrica, v menej ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Ján Krnáč, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 21 NcC 15/2013 zo 16. apríla 2013 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKOVANÉ] na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Prešove sp. zn. 21 NcC 15/2013 zo 16. apríla 2013 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Krajského súdu v Prešove sp. zn. 21 NcC 15/2013 zo 16. apríla 2013 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Prešove je p o v i n n ý uhradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 672,04 € (slovom šesťstosedemdesiatdva eur a štyri centy), a to na účet Advokátskej kancelárie Krnáč s. r. o., Horná 65A, Banská Bystrica, v menej ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Ján Krnáč, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. júla 2013 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“) na porušenie základných práv zaručených v čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 21 NcC 15/2013 zo 16. apríla 2013 (ďalej aj „napadnuté uznesenie“).

1.1 Ústavný súd na neverejnom zasadnutí senátu 5. novembra 2013 prijal uznesením č. k. II. ÚS 571/2013-20 sťažnosť na ďalšie konanie.

2. Skutkový stav možno na základe sťažnosti a jej príloh zhrnúť takto:

2.1 Sťažovateľkin manžel vykonával funkciu riaditeľa Základnej školy v [REDAKOVANÉ] a bol z tejto funkcie odvolaný dekrétom z 8. decembra 2010. Svoje odvolanie však napadol opravnými prostriedkami, v dôsledku čoho došlo napokon 13. júna 2012 k zrušeniu dekrétu o odvolaní. Následne bol opätovne odvolaný rozhodnutím z 19. júna 2012, ktoré však bolo opätovne zrušené nadriadeným orgánom 23. augusta 2012. Medzitým však bola do funkcie

ustanovená nová riaditeľka školy, pričom jej postavenie je v dôsledku uvedených skutočností sporné.

Sťažovateľka bola zamestnankyňou Základnej školy v [REDAKOVANÉ]. Dňa 24. augusta 2012 sa dohodla na skončení svojho pracovného pomeru, na základe čoho jej mal vzniknúť nárok na odstupné. Dohodu za školu podpísal jej manžel.

2.2 Keďže odstupné jej vyplatené nebolo, domáhala sa ho na Okresnom súde Bardejov (ďalej len „okresný súd“) návrhom na vydanie platobného rozkazu zo 6. decembra 2012. Okresný súd platobný rozkaz vydal, žalovaná škola však podala odpor. V odpore namietla jednak nedostatok oprávnenia sťažovateľkinho manžela konať za školu v rozhodujúcom období, jednak vzniesla námietku zaujatosti všetkých sudcov okresného súdu z dôvodu, že manžel sťažovateľky na ňom pôsobí ako prísediaci sudca, má teda „*pomer k sudcom vo veci svojej manželky*“, a navyše sa verejne vyjadruje o svojom vplyve. Sťažovateľka v následnom vyjadrení odporu okrem iného namietla, že odpor – a tým aj námietka zaujatosti – nie sú podpísané oprávnenou osobou, pretože tam uvedená riaditeľka nie je platne ustanovená a jediným riaditeľom školy je sťažovateľkin manžel. Iné výhrady proti podanej námietke zaujatosti neuviedla.

K podanej námietke sa vyjadrili sudcovia okresného súdu, pričom okrem dvoch sa všetci ostatní (medzi nimi aj sudca, ktorý bol vo veci zákonným sudcom) vyjadrili, že sťažovateľku ani jej manžela nepoznajú a necítia sa byť vo veci zaujatí.

2.3 Krajský súd ako nadriadený súd uznesením sp. zn. 21 NcC 15/2013 zo 16. apríla 2013 všetkých sudcov okresného súdu vylúčil z prerokovania a rozhodovania sťažovateľkinej veci a celú vec prikázal Okresnému súdu Svidník. V odôvodnení po rekapitulácii vyjadrení jednotlivých sudcov, príslušných ustanovení ústavy a zákonov a po stručnej rekapitulácii judikatúry k subjektívnemu a objektívnemu hľadisku posudzovania nestrannosti (konkrétne nálezu sp. zn. III. ÚS 105/2011) uviedol:

„*V prejednávanej veci sa s výnimkou sudcov (nasledujú ich mená, pozn.) všetci sudcovia Okresného súdu... vyjadrili, že sa vo veci necítia byť zaujatí. Z obsahu spisu však*

vyplýva, že manžel žalobkyne pôsobí na Okresnom súde... vo funkcii prísediaceho (sudcu, pozn.). Podľa názoru krajského súdu táto skutočnosť zakladá dôvod ich vylúčenia z hľadiska objektívneho. Skutočnosť, že manžel žalobkyne je v pravidelnom kontakte so sudcami na pracovisku ako osoba vykonávajúca funkciu prísediaceho na tomto súde, jednoznačne bráni tomu, aby sa ktorýkoľvek z nich v konaní a rozhodovaní vo veci javil v očiach účastníkov ako aj verejnosti ako sudca nezaujatý a nestranný.“

Uznesenie nadobudlo právoplatnosť 13. mája 2013.

3. Sťažovateľka vo svojej sťažnosti proti uvedenému uzneseniu vznáša v podstate dva okruhy námietok:

a) krajský súd sa nijako nevyrovnal s jej tvrdením, že námietka zaujatosti nebola podaná oprávnenou osobou, resp. že za žalovanú školu konala riaditeľka, ktorá nie je riadne ustanovenou riaditeľkou, čím zasiahol do jej práv zaručených v čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 dohovoru,

b) krajský súd aplikoval teóriu zdania bezdôvodne extenzívne, pretože podľa judikatúry ústavného súdu i všeobecných súdov bežné kolegiálne vzťahy medzi sudcami nie sú dôvodom zaujatosti sudcu. Nebral pritom do úvahy, že sťažovateľkin manžel je len prísediacim sudcom, ktorý sa s ostatnými sudcami nestretáva vôbec, okolnosť, že sťažovateľka sa so žiadnym sudcom nepozná a že všetci – okrem dvoch – sa vyjadrili, že sa necítia zaujatí. Tým krajský súd zasiahol do jej práva na zákonného sudcu zaručeného v čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 6 dohovoru.

4. Vzhľadom na to sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal tento nález:

„1) Základné práva sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a 48 ods. 1 Ústavy... a čl. 6 ods. 1... dohovoru... Uznesením Krajského súdu... sp. zn. 21NcC/15/2013 zo dňa 16. 04. 2013 porušené boli.

2) Zrušuje uznesenie Krajského súdu... sp. zn. 21NcC/15/2013 zo dňa 16. 04. 2013 a vec vracia Krajskému súdu... na ďalšie konanie.

3) Sťažovateľke priznáva primerané finančné zadostučinenie vo výške 5.000,00 EUR...

4) *Krajský súd je povinný nahradiť Advokátskej kancelárii Krnáč s. r. o... trovy právneho zastúpenia...*“

II.

5. Ústavnému súdu bolo 30. decembra 2013 doručené vyjadrenie krajského súdu k podanej sťažnosti. Krajský súd vo svojom vyjadrení uviedol: *„Krajský súd v Prešove v uznesení 21 NcC/15/2013 zo dňa 16.04.2013 sa vyrovnal so všetkými okolnosťami posúdenia sudcovskej nestrannosti sudcov Okresného súdu Bardejov z hľadiska objektívnej a subjektívnej nestrannosti.*

Zdôvodnil svoje rozhodnutie, dal odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, čl. 48 ods. 1 Ústavy SR, práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Rozhodnutie prejednal aj po oboznámení sa so svojim predchádzajúcim rozhodnutím vo veci 20NcC/83/2012.

Krajský súd v Prešove zotrváva na dôvodoch svojho rozhodnutia zo dňa 16.04.2013.“

5.1 Na výzvu ústavného súdu zaslala sťažovateľka repliku, ktorá bola ústavnému súdu doručená 28. januára 2014, a jej doplnenie bolo doručené ústavnému súdu 14. apríla 2014. Sťažovateľka vo svojej replike namietala, že vyjadrenie krajského súdu je šablónovité a všeobecné a nereflektuje jej námietky vznesené v sťažnosti. Sťažovateľka uviedla, že napadnuté uznesenie krajského súdu nerešpektuje ustálenú judikatúru ústavného súdu aj Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Ďalej uviedla odkaz na judikatúru týkajúcu sa objektívnej nestrannosti zákonného sudcu. Sťažovateľka opätovne namietla, že krajský súd sa nevysporiadal s námietkou, že námietka zaujatosti bola podaná neoprávnenou osobou, a k tejto námietke sťažovateľka vo svojej replike a jej doplnení uvádza rozhodnutia všeobecných súdov a orgánov štátnej správy medzičasom vydaných vo veciach, ktoré sa podľa vyjadrenia sťažovateľky týkajú jej veci.

6. Ústavný súd zaslal 12. februára 2014 Základnej škole v [REDACTED] ako dotknutej osobe oznámenie o podanej sťažnosti a možnosti sa v lehote 10 dní od doručenia upovedomenia písomne vyjadriť k podanej sťažnosti. Dotknutá osoba vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 6. marca 2014 poukázala predovšetkým na skutočnosť, že vo veciach týkajúcich sa sťažovateľkinej veci prebiehajú dva súdne spory na Okresnom súde Svidník. Dotknutá osoba ďalej zdôraznila, že napadnuté uznesenie krajského súdu je zákonné, právoplatné a podľa jej názoru vydané v súlade s ústavou. S poukazom na uvedené navrhla nevyhovieť sťažnosti.

6.1 Na výzvu ústavného súdu zaslala sťažovateľka stanovisko k vyjadreniu dotknutej osoby, ktorá bola ústavnému súdu doručená 13. novembra 2014. Sťažovateľka opätovne namietla, že krajský súd sa nevysporiadal s námietkou, že námietka zaujatosti bola podaná neoprávnenou osobou, a k tejto námietke sťažovateľka vo svojej replike a jej doplnení uvádza rozhodnutia všeobecných súdov a orgánov štátnej správy medzičasom vydaných vo veciach, ktoré sa podľa vyjadrenia sťažovateľky týkajú jej veci. V tejto súvislosti sťažovateľka uviedla, že vyjadrenie dotknutej osoby ignoruje existujúci platný právny stav a popiera sťažovateľkou doložené rozhodnutia všeobecných súdov a správnych orgánov, z ktorých podľa sťažovateľky vyplýva, že právoplatným riaditeľom Základnej školy v [REDACTED] je [REDACTED]. K tejto námietke sťažovateľka uvádza rozsiahlu argumentáciu týkajúcu sa okamžitého skončenia pracovného pomeru [REDACTED] a argumentáciu týkajúcu sa otázky vedenia Základnej školy v [REDACTED] konkrétnym riaditeľom.

7. Sťažovateľka aj krajský súd súhlasili s upustením od ústneho pojednávania v konaní pred ústavným súdom.

III.

8. Predmetom konania pred ústavným súdom je sťažnosť, ktorou sťažovateľka brojí proti napadnutému uzneseniu krajského súdu z dôvodu, že podľa jej mienky (i) krajský súd sa nijako nevyrovnal s jej tvrdením, že námietka zaujatosti nebola podaná oprávnenou

osobou, resp. že za žalovanú školu konala riaditeľka, ktorá nie je riadne ustanovenou riaditeľkou, a (ii) krajský súd aplikoval pri rozhodovaní o nezaujatosti sudov okresného súdu teóriu zdania bezdôvodne extenzívne.

Všeobecne k základnému právu na súdnu ochranu

9. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

9.1 Pri rozhodovaní orgánov verejnej moci (t. j. aj súdov) o právach a povinnostiach fyzických osôb a právnických osôb v konkrétnom právom upravenom procese je nevyhnutné akcentovať princípy demokratického právneho štátu formujúce každé konanie. Tieto princípy nachádzame v ústave v čl. 46 a nasl. (právo na súdnu a inú právnu ochranu), ako aj v čl. 6 ods. 1 dohovoru (právo na spravodlivý proces).

9.2 Článok 46 ods. 1 ústavy je primárnou ústavnou bázou pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany, a tým aj „bránou“ do ústavnej úpravy jednotlivých aspektov práva na súdnu a inú právnu ochranu zakotvených v čl. 46 až čl. 50 ústavy (I. ÚS 117/05).

9.3 Podľa stálej judikatúry ústavného súdu je účelom práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy), ako aj práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 dohovoru) zaručiť každému prístup k súdu, čomu zodpovedá povinnosť všeobecného súdu viazaného procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi, dodržiavanie ktorých je garanciou práva na súdnu ochranu, vo veci konať a rozhodnúť (II. ÚS 88/01).

9.4 Súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (porov. v tomto zmysle IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07), najmä s ustanovením § 157 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“), v ktorom sú upravené náležitosti odôvodnenia rozsudku.

9.5 Inak povedané, povinnosť súdu v rámci riadneho procesného postupu (t. j. v zmysle procesnoprávnych predpisov) zistiť správne a v dostatočnom rozsahu skutkový stav v ním rozhodovanej veci (bez ohľadu na jej prípadnú náročnosť) a s tým spojená povinnosť riadne odôvodniť svoje rozhodnutie, obe vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, sú jedny zo základných znakov ústavne aprobovaného postupu súdu a ochranou účastníkov konania pred svojvôľou súdu.

9.6 Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je, ako už bolo uvedené, taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany a z ktorého musí byť bez ohľadu na to, či sa odvolací (prípadne dovolací) súd stotožní a inkorporuje odôvodnenie rozhodnutí inštančne nižších súdov, zrejme, že sa zaoberal a vyjadril k esenciálnym otázkam vzťahujúcim sa na ním prejednávanú vec a neuspokojil sa bez ďalšieho so závermi inštančne nižších súdov [pozri napr. Helle v. Fínsko, č. 20772/92, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) z 19. 12. 1997, bod 60; Rajkovič v. Chorvátsko, č. 50943/99, rozhodnutie ESLP z 3. 5. 2001, bod 2]. Rozhodnutie všeobecného súdu musí obsahovať dostatok skutkových a právnych záverov, pričom tieto závery nesmú byť svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené.

Všeobecne k základnému právu na zákonného sudcu

10. Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

10.1 Zásada zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Táto zásada je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolaní podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich pridelovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber súdov a sudcov „ad hoc“ (m. m. I. ÚS 239/04, IV. ÚS 257/07). Rozhodovanie veci zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (IV. ÚS 345/09).

10.2 Prvoradým účelom základného práva na zákonného sudcu vyplývajúceho z čl. 48 ods. 1 ústavy je zabrániť tomu, aby súd, ktorý má konkrétnu vec prerokovať a rozhodnúť, bol obsadený spôsobom, ktorý by sa dal označiť za svojvoľný alebo prinajmenšom za účelový. Toto základné právo je konkretizované v procesných kódexoch a pre posudzovaný prípad v Občianskom súdnom poriadku a v predpisoch upravujúcich organizáciu súdnictva a postavenie sudcov.

10.3 Z týchto zákonných úprav vyplýva, že pojem zákonného sudcu je definovaný viacerými na seba nadväzujúcimi kritériami, ktoré súčasne tvoria navzájom prepojené garancie reálneho obsahu tohto základného práva.

10.4 K týmto kritériám treba priradiť v prvom rade vecnú, funkčnú a miestnu príslušnosť súdov. Potom nasleduje obsadenie súdu, ktoré je v procesných poriadkoch a v zákone č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov vymedzené od samosudcu až po rozmanité rozhodovacie útvary (senáty) zložené z troch a viacerých sudcov. Na to nadväzuje zásada pridelovania vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce a spôsobom, ktorý určuje zákon.

Všeobecne k požiadavke nestrannosti sudcu

11. Ústavný súd zdôrazňuje, že požiadavka nestrannosti sudcu sa dotýka samej podstaty spravodlivosti a jej vnímania. Nestrannosť znamená absenciu zaujatosti či predsudku, znamená, že sudca nemá žiaden osobný záujem na výsledku konania (porov. Barak, A. Judge in a Democracy. Princeton University Press, 2008. s. 101 a nasl.), resp. nevzniká navonok legitímny dojem, že by takýto záujem mohol mať. Rozhodovanie sudcom, ktorý nie je nestranný, nie je len popretím rovnosti účastníkov konania, ale ide svojím spôsobom aj o rozhodovanie vo vlastnej veci (nemo iudex in causa sua; porov. bod 5 uznesenia Najvyššieho správneho súdu Českej republiky z 11. júna 2010, čj. Nao 46/2010-78; dostupné na internete: www.nssoud.cz) a vôbec o popretie zmyslu súdnictva a práva.

11.1 Rozhodovať nestranne nie je právom, výsadou či privilégiom sudcov. Ide o základnú povinnosť sudcov, o štrukturálny prvok súdneho systému. Právny poriadok a procesná teória, kladúc dôraz na princíp nestrannosti, tradične konštruujú koncept nespôsobilého alebo nevhodného sudcu, *iudex inhabilis*. Nespôsobilý sudca je zaujatý, „stranný“ priamo na základe zákona. Ide tu o inštitucionálnu, objektívno-právnu ochranu nestranného výkonu spravodlivosti. Dôvody vylúčenia nespôsobilého sudcu sú objektivizovateľné a takýto sudca je vylúčený z konania, aj keby samotní účastníci konania vnímali sudcu ako nestranného. Akt súdu, ktorým sa vyjadruje nespôsobilosť sudcu, je aktom deklaratórnym.

11.2 Popri nespôsobilom sudcovi rozoznáva právny poriadok a procesná teória sudcu podozrivého, *iudex suspectus*. Na rozdiel od objektívnych dôvodov vylúčenia pri sudcovi podozrivom majú buď samotní účastníci, alebo sudca sám subjektívny pocit zaujatosti v danej veci. Ide tu o ochranu subjektívneho práva na nestranného sudcu, o ochranu ľudskoprávnu. Akt súdu, ktorým sa konštatuje vylúčenie sudcu pre podozrivosť, je aktom konštitutívnym. Latinská terminológia definuje *iudex suspectus* takto: „*Iudex suspectus est iudex quem pars propter graves rationes recusare potest exempli gratia quia aliae parti propinquus, amicus aut inimicus est*“ – Podozrivý je ten sudca, ktorého jedna (sporová)

strana môže odmietnuť na základe vážnych dôvodov, napr. pretože je druhej (sporovej) strane blízky, priateľ alebo nepriateľ.

11.3 V praxi dochádza k určitému prelínaniu medzi inštitútmi sudcu nespôsobilého a sudcu podozrivého. Dôvodom je tiež skutočnosť, že Občiansky súdny poriadok z roku 1950 opustil dôsledné rozlišovanie medzi vylúčeným (v užšom slova zmysle) a odmietnutým sudcom a zároveň stanovil v rozpore s tradične ľahko identifikovateľnými a presnými dôvodmi vylúčenia zo zákona všeobecnejšie dôvody vylúčenia pre pomer k veci, účastníkom a zástupcom. Tento koncept pretrváva na úrovni civilného procesu dodnes.

11.4 K prelínaniu medzi inštitútmi sudcu nespôsobilého a sudcu podozrivého dochádza aj preto, že účastníci konania namietajú zaujatosť sudcov pre pomer k veci a účastníkom, teda využívajú terminológiu, ktorú zákon explicitne používa pri inštitúte iudex inhabilis, aj keď je, samozrejme, platná aj pre inštitút iudex suspectus (K pojmom iudex inhabilis a iudex suspectus a k pojmom vylúčený a odmietnutý sudca porov. tiež: Filip, J. - Holländer, P. - Šimíček, V. Zákon o Ústavním soudu. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 174 a nasl.; Filip, J. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 174; Wagnerová, E. - Dostál, M. - Langášek, T. - Pospíšil, I. Zákon o ústavním soudu s komentářem. Praha: ASPI, 2007, s. 121 a nasl.; Hora, V. Učebnice civilního práva procesního. Praha: Věšhrad, 1947, s. 61 a nasl.; Jaworowski v. Poľsko, sťažnosť č. 30214/96, rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva o prijateľnosti z 23. 3. 1999). Tým, že sa právo na nestranného sudcu stalo základným ústavným právom, došlo k spojeniu tradícií civilistických s požiadavkami ústavnoprávnymi.

11.5 Už vo svojej predošlej judikatúre ústavný súd konštatoval, že z pohľadu ľudskoprávneho, z pohľadu práva na nestranného sudcu ako komponentu práva na spravodlivý proces vyvinul Európsky súd pre ľudské práva dve previazané stránky nestrannosti a judikatúru k nim rozvíja už viac ako 30 rokov (Piersack v. Belgicko, sťažnosť č. 8692/79, rozsudok ESLP z 1. 10. 1982; Pohoska v. Poľsko, sťažnosť č. 33530/06,

rozsudok ESĽP z 10. 1. 2012). Nestrannosť má stránku subjektívnu a stránku objektívnu a tie sú overované rovnomennými testami. Európsky súd pre ľudské práva zdôrazňuje význam nestrannosti sudcu pre dôveru verejnosti v súdnictvo, a to jednak vo všeobecnosti (Olujíc v. Chorvátsko, sťažnosť č. 22330/05, rozsudok ESĽP z 5. 2. 2005, bod 57), ale osobitne pri objektívnom teste (Kinský v. Česká republika, sťažnosť č. 42856/06, rozsudok ESĽP z 9. 2. 2012, bod 87). Nestrannosť je vo vnímaní ESĽP absenciou zaujatosti či predsudku vo veci, pričom nestrannosť môže byť overovaná už spomenutým subjektívnym a objektívnym testom. Východiskom je subjektívny test, v ktorom sa zisťuje osobné presvedčenie, postoj sudcu, resp. jeho záujem v prerokúvanej veci. Osobná nestrannosť sudcu sa predpokladá, kým sa nepreukáže opak. Takýmto „opakom“ môže byť sudcom prejavené nepriateľstvo, neznášanlivosť alebo ak si napríklad sudca z osobných dôvodov vyhradí prerokovanie veci pre seba. Požiadavka nestrannosti nemôže byť dostatočne naplnená len subjektívnym testom, ktorý je náročný z hľadiska preukazovania. Na subjektívny test teda plynule nadväzuje test objektívny, ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti. Tu je dôležitá perspektíva nestranného pozorovateľa a relevantné je aj zdanie (ne)strannosti („*Justice must not only be done, it must also be seen to be done*“). Podľa ESĽP musí byť ustálené, či existujú zistiteľné skutočnosti, ktoré môžu vzbudzovať pochybnosti o nestrannosti sudcov, a v tomto zmysle môže mať aj zdanie určitú dôležitosť, pretože „v stávke“ je dôvera, ktorú musia súdy v spoločnosti vzbudzovať, nehovoriac o dôvere samotných účastníkov konania (Daktaras v. Litva, sťažnosť č. 42095/98, rozsudok ESĽP z 10. 10. 2000, bod 32). Ústavný súd dodáva, že súčasne s dôverou, na ktorú musia súdy v demokratickej spoločnosti ašpirovať, je cez ňu „v stávke“ aj autorita súdnych rozhodnutí.

11.6 Ústavný súd z hľadiska teoretického upozorňuje, že test objektívnosti a zákonné dôvody nespôsobilosti sudcu sa môžu prekrývať, ale nejde o totožné inštitúty.

Aplikácia uvedených záverov na vec sťažovateľky

12. Ústavný súd musí najprv objasniť svoj postoj k námietke sťažovateľky, že krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia nereagoval na jej vyjadrenie, že námietku zaujatosti sudcov okresného súdu podala neoprávnená osoba.

12.1 Z odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu ústavný súd nevyčítal, žeby sa krajský súd zaoberal námietkou sťažovateľky, ktorú prezentovala vo svojom vyjadrení k podanému odporu. Pritom odpoveď na otázku, či námietku zaujatosti podal subjekt aktívne legitimovaný pre takéto podanie, resp. že fyzická osoba, ktorá v konaní pred súdom koná (ako štatutárny orgán) v mene tohto účastníka konania, je platne a preukázateľne štatutárnym orgánom účastníka konania.

12.2 Odpoveď na v predchádzajúcom bode položenú otázku je ťažiskovou skutočnosťou pre účely spravodlivého rozhodnutia vo veci podanej námietky zaujatosti, ako aj sekundárne pre neporušenie základného práva účastníkov konania pred okresným súdom na zákonného sudcu.

12.3 Tým, že krajský súd neuviedol vo svojom odôvodnení právny názor na vyjadrenie sťažovateľky týkajúce sa podania námietky zaujatosti neoprávnenou osobou, ktorého ustálenie a komunikovanie bolo pre spravodlivé rozhodnutie vo veci ťažiskové, primárne tým porušil základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a sekundárne aj základné právo sťažovateľky na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku).

13. Ústavný súd sa na základe už pertraktovaných konklúzií, ktoré postačovali na vyslovenie porušenia ústavných práv sťažovateľky, nezaoberal argumentáciou sťažovateľky, podľa ktorej krajský súd aplikoval pri rozhodovaní o nezaujatosti sudcov okresného súdu teóriu zdania bezdôvodne extenzívne, keďže ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (bod 2 výroku) a bude úlohou krajského súdu pri opätovnom prerokovávaní odporu ustáliť po objasnení otázky podania námietky zaujatosti oprávneným subjektom aj otázku splnenia zákonných predpokladov na vylúčenie

sudcov okresného súdu z prerokovávanía a rozhodovania vecí, a to aj v intenciách záverov ústavného súdu uvedených v bode 11 tohto nálezu.

14. Z dôvodu, že konanie sa vracia pred krajský súd a sťažovateľka bude oprávnená opätovne hájiť svoje ústavné práva pred krajským súdom, ústavný súd nepriznal sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie (bod 4 výroku) a konštatuje, že vyslovenie porušenia jej ústavných práv a zrušenie napadnutého uznesenia krajského súdu s vrátením veci na ďalšie konanie krajskému súdu postačuje pre učinenie za dosť spravodlivému rozhodnutiu vo veci.

IV.

15. Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania, ktoré vznikli sťažovateľke v súvislosti s jej právnym zastupovaním právnym zástupcom Advokátskou kanceláriou Krnáč s. r. o., Horná 65A, Banská Bystrica, v menej ktorej koná konateľ a advokát JUDr. Ján Krnáč, v konaní pred ústavným súdom (bod 3 výroku).

15.1 Ústavný súd pri priznaní úhrady trov konania vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

15.2 Ústavný súd priznal sťažovateľke úhradu trov konania za 2 úkony právnej služby v roku 2013 (prevzatie a príprava právneho zastúpenia, podanie sťažnosti) a 2 úkony právnej služby v roku 2014 [replika k vyjadreniu krajského súdu (ústavný súd posúdil repliku doručenú mu 28. januára 2014 a jej doplnenie doručené 14. apríla 2014 ako jeden úkon právnej služby) a replika k vyjadreniu dotknutej osoby]. Ústavný súd nepriznal sťažovateľke úhradu trov konania za 1 úkon právnej služby deklarovaný v roku 2014 – ďalšia porada s klientom v trvaní 2,5 h 7. novembra 2014, a to z dôvodu, že vykonanie uvedeného úkonu právnej služby nemal za preukázané.

15.3 Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky bola v 1. polroku 2013 (§ 1 ods. 3 vyhlášky) priemerná mesačná mzda v hospodárstve Slovenskej republiky 804 eur (z toho jedna šestina v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 134 eur a jedna stotina v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 8,04 eur). Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky bola v 1. polroku 2012 (§ 1 ods. 3 vyhlášky) priemerná mesačná mzda v hospodárstve Slovenskej republiky 781 eur (z toho jedna šestina v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 130,17 eur a jedna stotina v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky sa rovná sume 7,81 eur).

15.4 Ústavný súd priznal sťažovateľke úhradu trov konania za dva úkony právnej služby v roku 2013 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky v sume 260,34 eur (2 x 130,17 eur) a režijný paušál v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 15,62 eur (2 x 7,81 eur). Ústavný súd priznal sťažovateľke úhradu trov konania taktiež za dva úkony právnej služby v roku 2014 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky v sume 268 eur (2 x 134 eur) a režijný paušál v zmysle § 16 ods. 3 vyhlášky spolu v sume 16,08 eur (2 x 8,04 eur). Podľa zoznamu daňových subjektov registrovaných pre daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) Finančnej správy Slovenskej republiky je právny zástupca subjektom registrovaným pre DPH (IČ DPH SK2023163164). Ústavný súd priznal sťažovateľke úhradu trov konania spolu v sume 672,04 eur (560,04 eur + 20 % DPH).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júla 2015